નોબત સંગત

જુના જમાનાના મનોરંજનના ઈન્ડોર અને આઉટ ડોર સાધનોથી આજની મલ્ટીપ્લેક્ષ થિયેટરો સુધીની સંક્ષિપ્ત સફર...

ભૂતકાળમાં અત્યંત લોકપ્રિય ફિલ્મોની ટિકિટો માટે થતી કાળાબજારી હવે ક્રિકેટમાં પ્રવેશી!

પરંપરાગત મનોરંજનના સાધનો જેવા કે શેરી નાટક, રંગભૂમિ, ભવાઈ, વિવિધ કરતબો અને સરકસ જેવા આઉટડોર તથા તાસ, શતરંજ, નવકાંકરી જેવી ઈન્ડોર રમતોનું સ્થાન હવે મોબાઈલ અને ટીવીના માધ્યમથી ઓનલાઈન સુવિધાઓએ લીધું છે, છતાં આ પરંપરાગત મનોરંજન હજુ પણ અસ્તીત્વ ધરાવે છે

જુના જમાનામાં જ્યારે મનોરંજનના સીમિત સાધનો હતાં, ત્યારે નાટકો, સરકસ, ભવાઈ, મદારીના ખેલ, દાંડીલીલા, રામલીલા, બે સ્તંભ વચ્ચે દોરી બાંધીને તેના પર બેલેન્સ જાળવીને ચાલવાના કરતબો, અન્ય અંગ કસરતના કરતબો, લાંબો સમય સુધી દિવસ-રાત સાયકલ ગોળ-ગોળ ફેરવવાના કરતબો, જાદુના ખેલ, સ્ટેજ નૃત્યો અને સમૂહ નૃત્યો સાથે ગીત-સંગીતની સૂરાવલી જેવા વિવિધ કાર્યક્રમો લોકોનું સામૂહિક મનોરંજન કરતા હતાં, તો બાવનપત્તાની વિવિધ રમતો, કેરમ, ઈસ્ટો, નવકાંકરી, ટેનિસ, શતરંજ, ચોર-સિપાઈ આંબલી-પીપળી જેવી ઈન્ડોર અને નૌકા સ્પર્ધા, નારગોલ, ગિલ્લી-દંડો (મોઈદાંડિયા), મલ્લકુસ્તી, ઠેરી-ઠેરા, ખો-ખો, કબડ્ડી, હોકી, નાળિયેલી, રસ્સી કૂદ, તીર ફેંકવાની રમત, નિશાનબાજી, પતંગ ચગાવવા, થપ્પો-દાવ, ટપલીદાવ, ફૂટબોલ, શેરી ક્રિકેટ, ઘોડા રેસ, હાથીરેસ, ગાડા રેસ, લાંબો કૂદકો, ઊંચો કૂદકો, સંગીત ખુરશી જેવી અસંખ્ય આઉટડોર રમતો રમાતી હતી.

પરંતરાગત મનોરંજન અને રમતો

અત્યારે પચાસ વર્ષ વટાવી ચૂકેલા ઘણાં લોકોને યાદ હશે કે જુના જમાનામાં શેરીનાટકો, ભવાઈ, મદારીના ખેલ, અંગકસરતના કરતબો, કઠપુતલીના ખેલ, કુસ્તી, દોડ સ્પર્ધાઓ, સાયકલીંગ સાથે મનોરંજન, રંગભૂમિ પર મોટા નાટકો, સરકસ તથા વિવિધ પ્રકારની લીલાઓના મંચન જેવા મનોરંજન સાથે લોકનૃત્યો, ગીત-સંગીતનો સમન્વય થતો ત્યારે ટોળે વળીને, મોટા સમૂહમાં પાથરણા પાથરીને, બેસીને કે દેશી બેઠકની વ્યવસ્થાઓ ગોઠવીને લોકો મજા માણતા હતા અને હૂતાશણી, ધૂળેટી, શિવરાત્રિ જેવા તહેવારોમાં ભોગનો પ્રસાદ ગ્રહણ કરીને અવનવી રમતો તથા ગીત-સંગીતના ભાતીગળ કાર્યક્રમો યોજાતા, ત્યારે અબાલવૃદ્ધ સૌ તેની સામૂહિક મજા માણતા હતાં.

ઈન્ટરનેટ યુગમાં પણ જળવાયું અસ્તિત્વ

અત્યારે ઈન્ટરનેટ યુગમાં પણ બાહ્ય, (આઉટડોર) અને મેદાની રમતો, પર્વતારોહણ અને તરણસ્પર્ધા, શૂટિંગ, વિવિધ પ્રકારની રેસ, મેરેથોન દોડ, વાહનોની રેસ, દરિયાઈ પરાક્રમો, પેન્ટ બોલ, ખજાનાની શોધ, હવાઈ એડવેન્ચર્સ, પર્વતારોહણ, અંડર વોટર એડવેન્ચર્સ, પેરા ગ્લાઈડીંગ, આકાશી રમતો, પતંગોની ઊડાન, ફૂટબોલ, બેડમિન્ટન, બાસ્કેટ બોલ, ટ્રેકિંગ, સ્કૂબા ડાઈવીંગ, બંજી જંપીંગ, નૌકા સ્પર્ધાઓ, કેમ્પિંગ, ગુફા-જંગલ અને રણપ્રદેશ તથા પહાડી વિસ્તારોને લગતી અનેક પ્રકારની રમતો તથા એડવેન્ચર્સ પ્રચલીત છે. તો બીજી તરફ ઓનલાઈન ગેઈમ્સ, ઓનલાઈન ગેમ્બલીંગ અને વીડિયો ગેઇમ્સ જેવી અત્યાધુનિક રમતોએ આઉટડોર અને મેદાની રમતો સામે ઘણાં જ નવા પડકારો ઊભા કર્યા છે, તો કેટલીક ઓનલાઈન અને વીડિયો ગેઈમ્સ તો કૂમળા બાળકો, જેન-ઝી અને કેટલાક અંશે બુઝુર્ગો માટે પણ ખતરનાક બની રહી છે, જે નવી મનોરંજક પદ્ધતિઓના દુષ્પરિણામો છે.

જૂના જમાનામાં ઘણી ફિલ્મો મહિનાઓ સુધી થિયેટરમાં ચાલતી અને તેના કાળાબજાર થતા, આપણે ત્યાં કાળાબજારી એ ગુન્હો બને છે અને ભૂતકાળમાં લોકપ્રિય ફિલ્મો માટે કાળાબજાર કરતા લોકો લગભગ દરરોજ ઝડપાતા હતા. અમદાવાદમાં ક્રિકેટ મેચની ટિકિટના કાળાબજાર કરતા શખ્સો ઝડપાયા ત્યારે ઘણાં વડીલોને જૂના જમાનાની એ 'ફિલ્મી' યાદ તાજી થઈ ગઈ હશે ખરૂ ને?

આપણી સંસ્કૃતિને વિદેશી વાઘા

જાહેરમાં નિ:શુલ્ક કે ફંડફાળા કરીને યોજાતા આ પ્રકારના કાર્યક્રમો ઉપરાંત ધીમે ધીમે સ્ટેજ પ્રોગ્રામ, રંગભૂમિ અને પેઈડ કાર્યક્રમો પણ વિસ્તરવા લાગ્યા, અને ટિકિટ ખરીદીને રંગભૂમિ (નાટકો) તથા સરકસ જોવા બધા જતા હતાં, તે સમયે પણ અત્યારે યોજાતા કેટલાક અદ્યતન મનોરંજન કાર્યક્રમો દેશી પદ્ધતિથી ખૂબ જ અસરકારક રીતે યોજાતા ઘણાં જ લોકપ્રિય અને પ્રચલીત હતાં. એ જ ઘણી આપણી પરંપરાગત રમતો હવે વિદેશી વાઘા પહેરીને પ્રગટી છે!

ઘણાં ધાર્મિક તથા પ્રાસંગિક અને મંગલકાર્યોનું સ્વરૂપ પણ મનોરંજન, આનંદ અને ખુશી વ્યક્ત કરવાનું તથા ઉજવણી કરવાનું રહેતું હોવાથી મનોરંજન મોટાભાગે શિસ્તબદ્ધ, સુસંસ્કૃત, સૌજન્યશીલ અને સદાચારી રહેતું હતું, અને તેમાં બીભત્સતા, નકારાત્મકતા, ખંડનાત્મકતા કે દૂરાચારની પ્રસ્તુતિ ભૂલેચૂકેથી થઈ ન જાય તેની વિશેષ કાળજી લેવાતી હતી.

મુંગી અને શોર્ટ ફિલ્મો

તે પછી મુંગી ફિલ્મો આવી, અને ક્રમશ: બોલતી ફિલ્મો પણ આવી. તે રંગભૂમિને આપણે નાટકો માટે ઓળખતા હતાં, અને મેદાનમાં કે સ્ટેજ પર એ નાટકો જ્યાં ભજવાતા હતાં, ત્યાં પડદા (સ્ક્રીન) લાગી ગયા અને રંગભૂમિ અને સિનેઘરોનું સ્થાન લીધુ. બીજી તરફ જંગલી પ્રાણીઓ પાસે જુદા જુદા કરતબો કરાવીને લોકોનું મનોરંજન કરતા તથા જોકર, અવનવા કરતબો તથા સાહસિક પ્રસ્તુતિ કરતા સરકસના લોકોનું સ્થાન શોર્ટ ફિલ્મોએ લીધુ. (જો કે, પ્રાણીઓ પાસે કરતબો કરાવવાની પ્રવૃત્તિઓ પર કાનૂની પ્રતિબંધો આવ્યા પછી સરકસોનું સ્વરૂપ બદલાયા પછી પણ આજે સરકસો તદ્દન બંધ થયા નથી, પરંતુ અત્યારે મૃતપ્રાય સ્થિતિમાં છે. આવી જ સ્થિતિ મદારીઓ, કઠપૂતળીનો ખેલ તથા દોરડા પર બેલેન્સ જાળવવા જેવા કરતબો કરીને ગુજરાન ચલાવતા લોકોની છે)

ખુલ્લા મેદાનમાં માહિતીખાતુ અને કંપનીઓ ફિલ્મો બતાવતી

તે પછી થિયેટરો (સિનેગૃહો) નો યુગ આવ્યો ત્યારે ઘણાં સ્થળે ઓપનએર થિયેટરો પણ હતાં અને ઘણાં સ્થળે ખુલ્લા મેદાનમાં નિ:શુલ્ક ફિલ્મો બતાવાતી. ઘણાં લોકોને ઔદ્યોગિક કંપનીઓ, રાજ્યસરકારનું માહિતી ખાતુ તથા અન્ય કેટલીક સંસ્થાઓ દ્વારા ખુલ્લા મેદાનમાં બતાવાતી ફિલ્મો અને તેને જોવા માટે આ ગામ કે શહેરી વિસ્તારના કોઈ મહોલ્લા-સાર્વજનિક પ્લોટમાં ઉમટી પડતા દર્શકો યાદ હશે...

એક સમય એવો પણ હતો કે કેટલીક ફિલ્મો એટલી બધી લોકપ્રિય થઈ હતી કે તે મહિનાઓ સુધી થિયેટરોમાં ચાલતી અને નવા નવા રેકોર્ડ સ્થપાતા... એ લોકપ્રિય ફિલ્મો માટે ટિકિટો મેળવવા લોકો લાંબી લાઈનો લગાવતા અને કલાકો સુધી લાઈનોમાં ઊભા રહેતા.તે સમયે એક સ્ક્રીનવાળા તે સમયના આધુનિક ગણાતા થિયેટરો બન્યા અને નાટકોની વ્યવસ્થાથી વિપરીત નજીકની બેઠકો (ખુરશી કે બાંકડા અથવા દેશી બેઠક) માટે તદ્દન ઓછા ભાવ, તે પછી ઊંચા થતા જતા ઢાળ પર સુવિધાદાયક ખુરશીઓ માટે થોડા વધુ ભાવ અને તે પછી બાલ્કની, ફેમિલી બોક્સ વિગેરે વ્યવસ્થાઓ થઈ. એક જ સ્થળે વધુ સ્ક્રીન ઊભા કરીને બે-ત્રણ-ચાર થિયેટરોનો સમૂહ હોય તેવા મલ્ટીપ્લેક્સ થિયેટરો ઊભા થયા, જે પણ આજે ઈન્ટરનેટ યુગ અને હોમથિયેટરોના યુગમાં અસ્તિત્વની લડાઈ લડી રહ્યા હોય તેમ જણાય છે.

ટિકિટોના કાળાબજાર

આજે જુના જમાનામાં ફિલ્મ નિહાળવા જવા માટે ટિકિટોના કાળાબજાર થતા હોય કે પછી આ ગુન્હો કરતા લોકોને પોલીસ પકડીને લઈ જતી હોય, તેવા દૃશ્યો લૂપ્ત થઈ રહ્યા છે, અને નહીંવત્ જ જોવા મળે છે, પરંતુ ક્રિકેટની આંતરરાષ્ટ્રીય મેચો તથા ક્યારેક આઈપીએલની મહત્વપૂર્ણ મેચોની ટિકિટના કાળાબજારની ઘટનાઓ અવારનવાર બનતી રહે છે, અને તેમાં પણ ભારત-પાકિસ્તાનની મેચ ભારતની સેમિફાઈનલ કે ફાઈનલ મેચો તથા કેટલીક મહત્વપૂર્ણ લીગ મેચોમાં કે વિક એન્ડની મેચો પણ ટિકિટોના કાળાબજાર થવાની થોડી-ઘણી ઘટનાઓ ઝડપાતી હોય છે.

અમદાવાદમાં ત્રણ હજારની ટિકિટ ૧૦ હજારમાં વેંચતા શખ્સો ઝડપાયા હતાં

ગયા રવિવારે ૮ માર્ચે અમદાવાદના નરેન્દ્ર મોદી સ્ટેડિયમમાં ભારત-ન્યુઝીલેન્ડની ક્રિકેટ મેચ પહેલા પણ કાળાબજાર થયા હતાં, અને ટી-૨૦ વર્લ્ડકપની આ ફાઈનલ મેચની રૂા. ત્રણ હજારની ટિકિટ રૂા. દસ હજારમાં વેંચતા બે શખ્સો ઝડપાયા હતાં. અમદાવાદમાં પોલીસે આ માટે 'વોચ' ગોઠવી હતી, જેમાં ગુજરાત વિદ્યાપીઠ નજીક ઉસ્માનપુરામાં શંકાસ્પદ હિલચાલ કરતા બે શખ્સોને ઘેરી લઈને પોલીસે અંગજડતી લેતા તેની પાસેથી ફાઈનલ મેચની આઠ ટિકિટો મળી આવી હતી. તેઓની પૂછપરછ કરતા તેમણે અગાઉથી ઓનલાઈન ટિકિટો બૂક કરાવી હતી અને રૂપિયા ત્રણ હજારની ટિકિટો દસ હજારમાં વેંચતા ઝડપાયા હતાં. આ બે શખ્સો પૈકી એક રાજસ્થાન અને બીજો મધ્યપ્રદેશનો વતની નીકળ્યો હતો. તે ઉપરાંત પણ બીજા કેટલાક શખ્સો ઝડપાયા હતાં. ટૂંકમાં, કાળાબજારીનો મનોરંજનના ક્ષેત્રે ભૂતકાળમાં ધમધમતો કાળો કારોબાર આજે પણ અસ્તિત્વમાં હોવાનો આ પ્રત્યક્ષ પુરાવો છે.

વિનોદ કોટેચા, એડવોકેટ
મન હોય તો માળવે જવાય

કિશોર પ્રેમ અને કાયદાની કઠોરતા: રોમિયો જુલિયેટ કલમ જરૂરી છે ?

બનાવાયેલા કાયદાઓમાંપોક્સો અધિનિયમ ૨૦૧૨એક અત્યંત મહત્વપૂર્ણ કાયદો માનવામાં આવે છે. આ કાયદાનો મુખ્ય હેતુ બાળકોને યૌન શોષણ, દુર્વ્યવહાર અને અત્યાચારથી બચાવવાનો છે. તેથી કાયદાએ એક કડક સિદ્ધાંત સ્વીકાર્યો છેઅઠાર વર્ષથી ઓછી વયના વ્યક્તિ સાથે કોઈપણ પ્રકારનો યૌન સંબંધ થાય તો તે કાયદાકીય ગુનો ગણાશે, ભલે તે સંબંધ બંને પક્ષોની સંમતિથી કેમ ન થયો હોય.

આ નિયમ બનાવતી વખતે ધારાસભ્યોએ બાળક સુરક્ષાને સર્વોચ્ચ પ્રાથમિકતા આપી હતી. પરંતુ છેલ્લા કેટલાક વર્ષોમાં અદાલતો સામે આવતા કેટલાક કેસોએ આ કાયદાની એક અલગ જ સમસ્યા ઉજાગર કરી છે. ઘણા કેસોમાં જોવા મળે છે કે વાત કોઈ શોષણ કે અત્યાચારની નથી, પરંતુ બે કિશોરો અથવા નજીકની ઉંમરના યુવાનો વચ્ચેના સહમતી આધારિત પ્રેમ સંબંધની છે. છતાં પણ કાયદાની કડક ભાષા મુજબ તે ગુનો ગણાય છે.

આવા કેસોને અદાલતો ઘણીવાર રોમિયો-જુલિયેટ કેસ તરીકે ઓળખે છે એવા સંબંધો જેમાં છોકરી અને છોકરો બંને યુવાન હોય, ઘણીવાર બંને કિશોરાવસ્થામાં હોય, અને તેમના સંબંધમાં કોઈ બળજબરી કે શોષણ ન હોય. છતાં પણ, જો છોકરો અઢાર વર્ષનો થાય અને છોકરી હજુ અઢારથી ઓછી હોય, તો છોકરાને ગંભીર ફોજદારી ગુનાઓનો સામનો કરવો પડે છે.

આ સ્થિતિ કાયદાની મૂળ ભાવનાથી વિરુદ્ધ એક વિસંગતિ ઊભી કરે છે. એક બાજુ કાયદો ખરેખર શોષણ કરનાર અને બળાત્કારી સામે કડક સજા માટે બનાવાયો છે, જ્યારે બીજી બાજુ તે જ કાયદો ક્યારેક કિશોર પ્રેમને પણ એ જ કઠોરતા સાથે ગુનો ગણાવી દે છે.

ભારતીય અદાલતોમાં છેલ્લા થોડા વર્ષોમાં આવા કેસોની સંખ્યા વધી રહી છે. ઘણીવાર આ કેસોમાં પોલીસ કાર્યવાહી ક્યારે શરૂ થાય છે? જ્યારે યુવતીના માતા-પિતા અથવા પરિવારજનોને આ સંબંધની ખબર પડે છે. અથવા પરિવારની માન્યતાઓને કારણે યુવાનોના પ્રેમ સંબંધોને સ્વીકારવામાં મુશ્કેલી રહે છે. પરિણામે, કેટલાક કિસ્સાઓમાં ફોજદારી કાયદાનો ઉપયોગ સંબંધ તોડવા માટે દબાણના સાધન તરીકે કરવામાં આવે છે.

આવા કેસોમાં ગંભીર પરિણામો જોવા મળે છે. યુવાન છોકરાઓ લાંબા સમય સુધી જેલમાં રહે છે, તેમના શિક્ષણ અને કારકિર્દી પર અસર પડે છે, અને સમાજમાં તેમની પ્રતિષ્ઠા પર કલંક લાગી જાય છે. ઘણીવાર બંને વ્યક્તિઓ લગભગ સમાન ઉંમરના હોવા છતાં તેમને કાયદાની કઠોર સજા અને પ્રક્રિયાનો સામનો કરવો પડે છે.

શું આવા કિસ્સાઓ માટે કાયદામાં કોઈ વિશેષ છૂટછાટ હોવી જોઈએ?

આ પરિસ્થિતિએ એક મહત્વપૂર્ણ કાયદાકીય ચર્ચાને જન્મ આપ્યો છે, શું આવા કિસ્સાઓ માટે કાયદામાં કોઈ વિશેષ છૂટછાટ હોવી જોઈએ?

વિશ્વના ઘણા દેશોમાં આ પ્રશ્નનો જવાબ રોમિયો-જુલિયેટ કલમ અથવા ક્લોઝ-ઇન-એજ એક્સેપ્શન તરીકે મળ્યો છે. આ કલમનો અર્થ એ છે કે જો બે વ્યક્તિઓ વચ્ચેનો સંબંધ સહમતીથી હોય અને બંને વચ્ચેની ઉંમરનો તફાવત ખૂબ ઓછો હોયજેમ કે બે, ત્રણ કે પાંચ વર્ષ સુધીતો તેને ફોજદારી ગુનો ગણવામાં આવતો નથી.

કેનેડામાં ઉદાહરણ તરીકે, ચૌદ અથવા પંદર વર્ષની ઉંમરના કિશોરો વચ્ચેનો સહમતી આધારિત સંબંધ કાયદેસર માનવામાં આવે છે જો તેમની વચ્ચેનો ઉંમર તફાવત પાંચ વર્ષથી ઓછો હોય અને કોઈ સત્તા, દબાણ અથવા શોષણ ન હોય. અમેરિકાના ઘણા રાજ્યોમાં પણ આવી જ રોમિયો-જુલિયેટ જોગવાઈઓ અમલમાં છે, જેથી કિશોર પ્રેમને કડક ફોજદારી સજાથી બચાવી શકાય.

યુરોપના અનેક દેશોમાં પણ કાયદાએ આ બાબતમાં વ્યવહારુ દ્રષ્ટિકોણ અપનાવ્યો છે. તેઓ માનતા છે કે કાયદાનો હેતુ માનવ વિકાસના સ્વાભાવિક તબક્કાઓને દંડિત અને અત્યાચાર સામે રક્ષણ આપવાનો છે.

ભારતમાં જોકે હજુ સુધી પોક્સો કાયદામાં આવી કોઈ જોગવાઈ નથી. પરિણામે, ક્યારેક કાયદો એવી પરિસ્થિતિઓમાં પણ લાગુ પડે છે જ્યાં મૂળભૂત રીતે કોઈ શોષણ કે ગુનો નથી.

આ ચર્ચા માત્ર કાયદાની તકનિકી બાબત નથી; તે બંધારણીય મૂલ્યો સાથે પણ જોડાયેલી છે. ભારતીય બંધારણ વ્યક્તિની સ્વતંત્રતા, માન-મર્યાદા અને વ્યક્તિગત પસંદગીના અધિકારને મહત્વ આપે છે. કિશોરાવસ્થા માનવ જીવનનો એવો તબક્કો છે જ્યાં લાગણીઓ, મિત્રતા અને પ્રેમ જેવી ભાવનાઓનો વિકાસ સ્વાભાવિક રીતે થાય છે.

તેમ છતાં, એક મહત્વપૂર્ણ સાવચેતી પણ જરૂરી છે. જો કાયદામાં રોમિયો-જુલિયેટ જેવી છૂટછાટ આપવામાં આવે, તો તે શોષણ કરનાર માટે ઢાલ બની ન જાય તે પણ એટલું જ મહત્વપૂર્ણ છે. ભારતમાં સામાજિક અસમાનતા, આર્થિક દબાણ અને સત્તાના સંબંધો જેવા પરિબળો પણ અસરકારક હોય છે. તેથી કોઈપણ સુધારો ખૂબ વિચારીને અને સ્પષ્ટ મર્યાદાઓ સાથે કરવો જરૂરી રહેશે.

આથી પ્રશ્ન કાયદાને નબળો બનાવવાનો નથી, પરંતુ તેને વધુ સંતુલિત બનાવવાનો છે. એક તરફ કાયદો બાળકના શોષણ સામે કડક રહે, અને બીજી તરફ સહમતી આધારિત કિશોર સંબંધોને અયોગ્ય રીતે ગુનાહિત ન બનાવેઆ સંતુલન જ સાચા ન્યાયની ઓળખ છે.

અંતે, કાયદાની શક્તિ તેની કડકતા કરતાં વધુ તેની બુદ્ધિમત્તામાં હોય છે. સાચો કાયદો એ છે જે ખરેખર નુકસાનકારક વર્તન અને માનવ જીવનના સ્વાભાવિક તબક્કાઓ વચ્ચે સ્પષ્ટ ભેદ કરી શકે. જો આવું સંતુલન સાધવામાં આવે, તો કાયદો બાળકોને સુરક્ષા આપતો રહેશે અને સાથે-સાથે યુવાનોના જીવનને અયોગ્ય રીતે નષ્ટ થવાથી પણ બચાવશે.

ધ્વનિ લાખાણી
કાનૂનનો કાંઠો ધ્વનિની કંઠે
એડવોકેટ, ગુજ. હાઈકોર્ટ

પરીક્ષાનું ફોર્મેટ પણ ટી ટ્વેન્ટી રાખો યાર

જો પરીક્ષા ટી ૨૦ હોત, તો શિક્ષકો 'રીટાયર્ડ હર્ટ' થઈ જાત!

દિલાની ટણક ટોળકી ભેગી થઈ અને શાળાની બહાર આવેલી ચા ની ટપરી પર ગંભીર ચર્ચા કરી રહી હતી. જગત આખું ટેસ્ટ મેચ ભૂલી અને ટી ટ્વેન્ટી પાછળ દોડવાનું છે. પરીક્ષામાં ટી ટ્વેન્ટી ફોર્મેટ કેમ નહીં? સાહેબ, દુનિયા બદલાઈ રહી છે. પહેલા લોકો પાંચ-પાંચ દિવસ સુધી ધોતિયાં પહેરીને ટેસ્ટ મેચ જોતા, હવે ત્રણ કલાકમાં તો આખી ટુર્નામેન્ટ પતાવી દેવી છે. આ 'ફાસ્ટ ફોરવર્ડ' જમાનામાં જો બધું જ બદલાતું હોય, તો આપણા બિચારા વિદ્યાર્થીઓએ શું પાપ કર્યું છે કે ત્રણ-ત્રણ કલાકના લાંબા 'ટેસ્ટ ફોર્મેટ'માં પેન ઘસવી પડે?

ફૂડમાં હવે ફાસ્ટ ફૂડ થઈ ગયું છે, ફટાફટ બ્રેકઅપ પણ થાય છે, લગ્નની લાઇફ પણ લાંબી ચાલતી નથી. તો પરીક્ષામાં ટી ટ્વેન્ટી ફોર્મેટ કેમ નહીં આપણને અન્યાય થાય છે.

ઓફિસમાં દિલા એ જ્યારે 'ટી ૨૦ એક્ઝામ'નો પ્રસ્તાવ મૂક્યો, ત્યારે સાહેબના ચહેરા પર એવા હાવભાવ હતા જાણે પહેલી જ ઓવરમાં પહેલા દડે કોઈએ સિક્સર ફટકારી દીધી હોય!

દિલા એ પ્રિન્સિપાલનું કામ આસાન કરવા પરીક્ષા ફોર્મેટ પણ આપી દીધું.

પાવર-પ્લે જ્યારે 'ફીલ્ડિંગ' ન હોય!

દિલાનો પહેલો જ સિક્સર જેવો આઈડિયા હતો. પાવર-પ્લે! ભાઈ, ક્રિકેટમાં પાવર-પ્લેમાં ફીલ્ડર ઓછા હોય, પણ પરીક્ષામાં પાવર-પ્લે એટલે સુપરવાઈઝર વર્ગખંડ માંથી ગાયબ!

કલ્પના કરો, પરીક્ષા શરૂ થાય અને પેલી પહેલી ૩૦ મિનિટમાં ક્લાસમાં કોઈ શિક્ષક ન હોય. આને કહેવાય અસલી સ્વતંત્રતા. ક્લાસમાં ત્યારે જે 'ચર્ચાઓ' થાય, તેને 'ગ્રુપ ડિસ્કશન' કહેવું કે 'માસ કોપી' એ નક્કી કરવું અઘરૂં પડી જાય. સાહેબ બહાર ઊભા-ઊભા પરસેવો લૂછતા હોય અને અંદર દિલો બૂમ પાડીને પૂછતો હોય, "એલા, ગાંધીજીના પિતાનું નામ શું હતું? કોઈને ખબર છે?" અને પાછળથી અવાજ આવે, "એ બધું છોડ, પાવર-પ્લે પતે એ પહેલાં ગણિતના દાખલા ઉતારી લે!"

સ્ટ્રેટેજિક ટાઈમ-આઉટ: જ્યારે 'કોન્ફરન્સ' થાય!

ક્રિકેટમાં સચિન તેંડુલકર પણ ટાઈમ-આઉટમાં પાણી પીવા જાય છે, તો આપણા દિલા ને તરસ ન લાગે? દર ૨૦ મિનિટે બે મિનિટનો બ્રેક! આ બ્રેકમાં કોઈ પાણી નથી પીવાનું, પણ બાજુવાળાના પેપરમાંથી 'જ્ઞાન' પીવાનું છે. બે મિનિટમાં જે રણનીતિ ઘડાય "જો ભાઈ, હું તને પર્યાવરણના પ્રશ્નો કહીશ, તું મને અંગ્રેજીના સ્પેલિંગ કહેજે" આવી ગોઠવણ જો મેદાન પર ધોની કરે તો એ 'કેપ્ટન કૂલ' કહેવાય, પણ જો દિલો કરે તો એ 'તોફાની' કહેવાય? આ તો અન્યાય છે ને?

ફ્રી-હીટ: માર્ક્સનો વરસાદ!

સૌથી જોરદાર વાત તો પેલી 'ફ્રી હીટ'ની છે. પ્રશ્નપત્રમાં એક એવો પ્રશ્ન હોવો જોઈએ કે જેમાં તમે 'ગપ્પાં' મારો તો પણ પૂરા માર્ક્સ મળે! માનો કે પ્રશ્ન પૂછાયો હોય: "મોગલ સામ્રાજ્યના પતન વિશે લખો." અને ભુરો લખે, "સાહેબ, મને નથી ખબર કારણ કે હું ત્યારે હાજર નહોતો." તો પણ માર્ક્સ તો પૂરા જ મળવા જોઈએ! ફ્રી હિટ એટલે ગમે તેવો શોટ મારો, આઉટ થવાની બીક જ નહીં. વિદ્યાર્થી ત્યારે પેન ફેરવતા-ફેરવતા લખે, "મારૂં નામ દિલો છે અને મને જલેબી ભાવે છે." બસ, પાંચ માર્ક્સ રોકડા!

ચીયર ગર્લ્સ અને વિજય ઉત્સવ

અને પેલી દિલાની વાત તો સોનામાં સુગંધ ભળે એવી હતી. પેપર પતે એટલે સીધો ડાન્સ! હવે વિચારો, જેવું દિલાએ છેલ્લી લીટી લખી કે તરત જ ક્લાસમાં ડીજે વાગવા માંડે કે નહીં? અને બે છોકરીઓ આવીને ડાન્સ કરવા માંડે. આ જોઈને સાહેબને એટેક ન આવે તો બીજું શું થાય? સાહેબ જે આજીવન 'શાંતિ જાળવો' ના પાટિયા નીચે બેઠા હોય, એમને માટે આ 'ટી ૨૦ એન્ટરટેઈનમેન્ટ' સહન કરવું અઘરૂં છે.

જો ખરેખર આવું ફોર્મેટ આવે, તો

ભારતનો સાક્ષરતા દર ૧૦૦% થી પણ ઉપર નીકળી જાય (કારણ કે ઘણા તો ડાન્સ જોવા માટે ફરી પરીક્ષા આપે!). ભુરો આજે વર્ગનો 'મેન ઓફ ધ મેચ' હતો. સાહેબ બિચારા 'ક્લીન બોલ્ડ' થઈને કાયમ માટે મેદાન છોડી ગયા.

વિચારવાયુ: જો પરીક્ષામાં ટી ૨૦ આવે તો નોકરીમાં પણ આવે જ ને?

દિવસમાં બે બે વાર અલગ અલગ કંપનીએ કાઢી મુકેલા ના દાખલા જોવા મળશે.

મિલન ત્રીવેદી
મિલન 'મસ્ત'ની મસ્તી